

СТАНОВИЩЕ

изразено пред научното жури към Националната художествена академия, за теоретичната разработка на докторанта доц. Маня Вапцарова на тема “Отношението *интерпретация – възприятие* в контекста на абстракционизма” по процедура за придобиване на образователната и научна степен „доктор” по професионално направление: 8.2 – изобразителни изкуства, от научния консултант на дисертационния труд, проф. Красимир Вълканов.

Уважаеми колеги,

настоящата теоретична разработка е построена върху подходящо подбрана и заявена в съдържанието тематика. Тази тематика обслужва разсъжденията на авторката върху творчески и психологически проблеми свързани със зараждането и развитието на абстрактната живопис и лъкатушешите изживявания на зрителя при възприемането ѝ. Теоретичната материя от една страна е твърде широка, а от друга – строго специфична, затова е важно какъв подход е избран за излагането ѝ. Проблематиката във всяка глава се изяснява сякаш “отвън навътре”, от периферията към същността, като постепенно кръга се стеснява и вниманието се концентрира около основните и важни според авторката проблеми. Едва тогава тя прави конкретни изводи. Този подход е характерен не само за начина по който са построени отделните глави, но е валиден за цялостното конструиране на разработката. По този начин една доста противоречива и на места трудна за осмисляне материя се изяснява постепенно. На места в привеждането на примери от историята на изкуството се забелязват повторения, но това е необходимо защото фактите са обект на различна степен на изясняване, разгледани в различен контекст и са свързани с различен коментар от изкуствоведска, психологическа или практическа гледна точка. Именно поради това фактологията не следва строго хронологична историческа последователност. За подхода е характерен съпоставителния метод на анализ. Същото се отнася и за приложените цитати и коментари. Изследван е достатъчно голям фактологичен материал почерпен от теоретични разработки от практикуващи художници, от изкуствоведски изследвания и от резултатите на приложната и експерименталната психология.

По всичко личи, че авторката на труда не е избрала случайно темата. Явно проблематиката я вълнува от години и чрез тази разработка е

решила не само да отговори на една от потребностите свързани с преподаването на живопис в катедра “Сценография”, но и да направи усилие да изясни и осмисли задълбочено собственото си отношение към тази съвсем не проста материя. Тя е запленена от личностната мощ и обаянието на художниците, чието творчество коментира и изпитва радост от общуването с творческите им достижения. Това обаче съвсем не означава, че изпада в едва ли не задължителната за някои изследователи на нефигуративното изкуство, безкритичност. На места авторката се отнася резервирано, дори критично към отделни теоретични постановки и прояви на авангарда от началото на ХХ век. В тези случаи нейната цел обаче не е да подтиква читателя към омаловажаване на определени факти, а да го подсеща да направи съпоставки с актуалните тенденции в областта на изкуството, да извлече собствените си изводи и да направи собствените си оценки. По такъв начин Вапцарова, много деликатно, но последователно прокарва собствената си гледна точка и прилага своите критерии спрямо явленията и фактите които коментира. Тя не притиска читателя с нетърпяща възражение категоричност и не размахва пръст скрита зад мастити авторитети. Напротив, изложението е поднесено по достъпен, разбираем, полемичен начин, като въпросите които повдига трудът, навярно са повече от съдържащите се в него отговори. Ей така, между другото ще вметна, че съм попадал на плашещо сложни, трудни за четене, текстове и след многократната употреба на тълковни речници съм стигал до констатацията, че зад чуждиците не стои нито оригинална, нито задълбочена мисъл, докато Вапцарова успява чрез езика да вдъхне дълбок но разбираем смисъл, като излага разсъжденията си подредено и понятно. Това според мен е особено качество на труда.

Трудът съдържа няколко основни, взаимно проникващи се гледни точки. Първата е свързана с аспекта на практикуващия художник. Разгледана е позицията на художника, който възприема осмисля и трансформира визуална и интелектуална информация. От тази гледна точка е изяснено отношението *художник – зрител*, в което художникът е активната страна. В приведените примери се усещат творческите колебания на едни художници и преднамерено заявената убеденост на други. И едните и другите си поставят за цел да преодолеят хегемонията на видимия свят. Всички те са обзети от стремеж със средствата на живописиста да изразят универсални, духовни същности. Приведените примери засягат направления в живописиста подготвящи появата на абстрактното изкуство и творческите гледища на автори свързали творческия си път с него. Анализът на творчеството им е съпроводен от разсъждения свързани с естеството на абстрактното и пътищата за възприемането му. Докторантката използва достиженията на приложната и експерименталната психология при изясняване механизмите на

възприятието. Въвеждайки читателя в отношението *интерпретация – възприятие*, тя изяснява следваща гледна точка – тази на възприемащия зрител, който дава оценка на създадената от художника знакова структура. Зрителят се включва и фактически завършва творческия процес, като приема, доразвива и обогатява или просто отхвърля резултатите от него. Така Вапцарова определя зрителския аспект, като съществена част от творческия процес с характерните за него етапи на анализ и синтез, но не само като пасивна реакция породена от творческата активност на художника, а най – вече като активна страна при осъществяване на опосредстваното чрез художественото произведение отношение *зрител – художник*. Стигайки до определени изводи и заключения Вапцарова се решава да направи една колкото рискована, толкова и необходима крачка в разсъжденията си, а именно, да си изясни какви са критериите за оценка на абстрактната картина. Особено високо ценя дързостта на авторката да формулира и предложи динамичен, интерсубективен, модел за оценка на абстрактното произведение. Тук тя споделя своите колебания, без да претендира за категорична правота и пределна изчерпателност, но ясно заявява своя, според нея работещ вариант.

Аз вярвам в качествата на написаното от доц. Вапцарова и съм убеден в полезността на резултата от нейните усилия. Изложението е поднесено увлекателно и по убедителен начин постига целите си. Авторката неусетно прокарва собствените си разбираня за интересуващата я проблематика, но целенасочено и съвсем съзнателно оставя отворени полемични пространства, като дискретно, но настойчиво предразполага и увелича читателя да се включи в дискусиата.

Колеги, не трудно да се досетите, че като научен консултант на докторантката съм в течение на всички етапи, през които премина разработката. Надявам се, че през целия период на подготовка да е усещала подкрепата ми, като на финалната права си позволих да я окуража и да споделя своята убеденост в положителния резултат. Считам, че предложения за обсъждане труд дава достатъчно основания да бъде окачествен като успешен. Затова си позволявам да предложа на членовете на настоящото жури, да гласуват положително за присъждането на доц. Маня Вапцарова образователната и научна степен „доктор” по професионално направление: 8.2 Изобразителни изкуства.

Накрая искам да споделя, че познавам от години авторката на труда. В житейското си поведение и в творчеството си е изключително позитивен и толерантен човек. Чрез художествената си практика често изненадва, защото динамично се развива и променя, но винаги от позицията на собствените си житейски и творчески критерии. Тя подхожда към

творчество си, като към дълбоко осъзната необходимост и това личи във всичките ѝ работи. Чрез всяка поредна творба се стреми да осъществява не лекия диалог със зрителя.

По подобен начин работи и със студентите в часовете по живопис. Тя се интересува от личностните качества на всеки отделен студент, като се стреми чрез развиването на артистичните му умения да му помогне да опознае самия себе си и да развие творческия си потенциал.

Появата на настоящата теоретична разработка ми дава увереност, че педагогическата работа на доц. Вапцарова ще стане още по – увлекателна и мотивираща студентите от специалност “Сценография”.

5 юли 2013 година

Проф. Красимир Вълканов: